

покриває вартість виробництва та надання послуг [6].

Проблема інвестицій і кредитів, як заявляють адміністратори й фахівці теж має своє рішення. Характеристика механізму управління та функціонування міста, підкреслює взаємозв'язок соціальних і економічних чинників, виділяє міжрегіональні і внутрішні зв'язки, характерні для міста як відкритої соціально-економічної системи. Тому необхідно в комплексі враховувати вплив соціологічних і економічних законів, що пояснюють основний системо утворюючий зв'язок – спосіб життя населення з рівнем загального розвитку міста.

Аналізуючи вище викладене, можна зробити такий висновок, що розвиток і вдосконалення систем управління інфраструктури міста включає дослідження з питань соціально-економічних особливостей міського господарства, його реформування, формування ринкових механізмів функціонування й розвитку, нові підходи та принципи формування цінової і тарифної політики та теоретичні основи управління господарством міського комплексу. Сучасний стан елементів інфраструктури міст потребує активізації інноваційно-інвестиційної складової розвитку і додаткової бюджетної підтримки та змін в законодавстві для надання більшої самостійності.

Література

1. Закон «Про стимулювання розвитку регіонів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / О.В. Димченко; Харків: ХНАМГ, 2009. – 356 с.
3. Бабаєв В.М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / В.М. Бабаєв. – Харків: Видавництво ХарPI НАДУ, 2004. – 188 с.
4. Богачев С.В. Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы: монография / С.В. Богачев // НАН Украины. Ин-т економіко-правових досліджень. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 381 с.
5. Карлова О.А. Теорія і практика розвитку інфраструктури міста: монографія / О.А. Карлова. – Харків: Видавництво «ФОРТ», 2010. – 280 с.
6. Тищенко О.М. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи: монографія / О.М. Тищенко. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 368с.

ІСТИТУЦІОНАЛЬНА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Н. В. КРАВЧЕНКО, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економіки, організації та управління підприємствами
*Державний вищий навчальний заклад «Криворізький національний
університет», м. Кривий Ріг*

Сучасний етап реалізації економічних реформ вимагає побудови дієвого механізму функціонування регіонів та забезпечення їх фінансової незалежності. Особлива місце у цьому процесі належить формуванню і

розвитку регіональної інфраструктури, яка має свої особливості, обумовлені значенням регіону в господарському комплексі країни, ступенем його економічної самостійності, забезпеченості цієї самостійності нормативно-правовою, матеріальною, фінансовою та кадровою базою. Вагомість інфраструктури в регіональному розвитку полягає у створенні та сприянні взаємовідносин між суб'єктами регіональної політики, які знаходяться у певному полі «правил гри», тобто в інституціональному середовищі. Без урахування стану вже існуючих інститутів та розуміння механізмів змін і формування на їх основі нового інституціонального середовища не можна зрозуміти реальні причини відторгнення реформаторських заходів на регіональному рівні. Отже, розвиток регіональної інфраструктури не забезпечується автоматично, а потребує наявності сприятливого інституціонального середовища.

Попри різноманітності визначення сутності «інституціонального середовища», у більшості наукових доробках підкреслюється структура і функціональне призначення інституціонального середовища, а саме: сукупність інститутів, які накладають певні обмеження на поведінку суб'єктів і одночасно стимулюють їх до тих чи інших дій. Основною функцією інституціонального середовища є скорочення трансакційних витрат. Досліджуючи інституціональне середовище формування і розвитку регіональної інфраструктури, слід акцентувати увагу на наступних положеннях: по-перше, враховувати складну взаємодію формальних і неформальних інститутів; по-друге, в основі вибору системи правил необхідно виходити, на нашу думку, не стільки з природи інститутів, скільки з властивості віддачі (результативності) інститутів, що застосовуються; по-третє, врахувати механізм інституціонального проектування.

Щодо першого положення, то заслуговують на увагу наукові надбання А. Е. Шастітко [1, с. 97-100; 106], який на основі аналізу праць Д. Норта та інших неоінституціоналістів виділив шість форм взаємозв'язку між формальними і неформальними інститутами. Слід визнати, що формальні і неформальні інститути можуть співвідноситися як субститути, компоненти, або незалежні правила. У той же час слід розмежовувати властивості і механізм взаємодії формальних і неформальних правил. Коли ми говоримо про взаємозамінності чи взаємодоповнюваності правил, мова йде про їх властивості. Коли ж аналізується спосіб їх взаємного впливу при одночасному використанні йдеться про механізм взаємодії. З нашої точки зору, можна виділити наступні типи взаємодії: взаємне посилення (синергетичний ефект); взаємне ослаблення; суперечність один одному; поділ сфер впливу (мирний, або конфліктний). Перераховані типи взаємодії існують і всередині самих формальних і неформальних правил, тобто різні формальні правила також можуть співвідноситися як субститути, компоненти, або бути незалежними один від друга. Те ж стосується і неформальних правил.

Характеризуючи інституціональне середовище розвитку регіональної інфраструктури, значну увагу, на нашу думку, слід акцентувати на класифікації інститутів по їх взаємозв'язку з даним процесом та характеру впливу на нього. У якості критеріїв системи інститутів пропонується прийняти: рівень дії (регіон або окремі процеси); достатність (обсяг дії: достатньо набору правил або ступінь співпадання (повна, часткова)); функціональність (ступінь охоплення інституціональною нормою; сумісність правил один з одним і з об'єктом впливу; ступінь впливу на окремі процеси і напрямки; ефективність досягнення поставлених цілей); час дії (застарілі інститути, які потребують заміни або оновлення; застарілі інститути, які є шкідливими і заважають реалізації заходів; хибні інститути, які є гальмом розвитку процесу; інститути, які відповідають необхідним умовам).

Важливим складником інституціонального середовища є проектування інститутів, яке складається із трьох частин: коректування "старих" правил, уведення нових інституціональних угод у рамках існуючого інституціонального середовища і введення нових елементів інституціонального середовища або трансплантація економічних інститутів [2, с. 379]. Нехтування принципами інституціонального проектування призводить до інституціональної пастки, тобто спотворену форму інституту, у якій інституційні відносини зумовили вектор розвитку, не сприятливий безпосередній реалізації їхньої сутності. Інституціональні пастки породжені, головним чином, загостренням невідповідності та протиборством нових і старих, формальних та неформальних інститутів, що призводить до виникнення ряду проблем. До останніх слід віднести: а) загальну слабкість розвитку демократичних і формальних механізмів специфікації та захисту прав власності; б) використання економічної влади як джерела рентного шляху (переважаючий у сучасних умовах) отримання прибутку (на відміну від інноваційно-технологічного); в) можливість обходу формальних правил як за рахунок недосконалості нормативно-правової бази, так і за рахунок готовності владних структурних органів і суб'єктів господарювання не виконувати її; г) обмеженості застосування формальних інституціональних практик в результаті недосконалості правової бази, інвестиційно-інноваційна модель розвитку де – факто залишається декларацією; д) домінування короткострокових інтересів над довгостроковими у господарюючих суб'єктів.

Формування і розвиток регіональної інфраструктури потребує створення належного інституціонального середовища, яке б формувало сучасні основи конкурентоспроможності регіону. Насамперед ідеться про продуктивні стимули до експансії творчої праці, нарощування людського та інтелектуального капіталу, до інноваційної діяльності, а також акумулювання надходжень до таких систем вільних фінансових коштів. Цього можна досягти, враховуючи складність та ієрархічність інституційної структури, характерними елементами якої є:

1. Комплементарність інститутів. Формальні і неформальні правила настільки пов'язані між собою, що не можна потягти за один ланцюг, не

штовхаючи іншого. Ось чому інститути, імпортовані з інших країн і які досягли там своєї мети, можуть її не досягти у країні – імпортера.

2. Неоднорідність складу інститутів, оскільки правила поведінки, що регламентують дії учасників певного процесу, доповнюються правилами контролю і примусу до їх виконання.

3. Різна швидкість зміни рівнів інституційної структури. Найбільш інертними є неформальні правила (звичаї, традиції, цінності) і потребують більш тривалого часу для перетворень.

4. Відмінність інструментів цілеспрямованої дії на різні рівні структури. Так, закон або чергова зміна до закону можуть бути прийняті з використанням адміністративного ресурсу або лобіювання політичних гравців. Якщо новий закон спрямований на те, щоб змінити прийняті раніше неформальні схеми поведінки, то це потребуватиме адміністрування його виконання. Для впливу на соціально – ціннісні орієнтації, культуру, звички тощо використання адміністративних методів є обмеженим (а в деяких випадках і шкідливим). Знадобиться немало зусиль щодо легітимізації нових правил та забезпечення їх підтримки більш широким соціальним середовищем.

Формування дієздатного інституційного підґрунтя розвитку регіональної інфраструктури сприятиме: узгодженню інтересів держави, регіону, місцевої громади в процесі реалізації державної регіональної політики; налагодженню дієвої взаємодії по лінії «влада – бізнес-структури – громадськість»; стимулюванню розвитку соціокультурної складової на місцях та відкриття нових можливості щодо підвищення конкурентоспроможності регіону; створенню умов для інвестиційної привабливості регіону та оновлення технологічної бази; забезпечення сприятливого клімату для розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу.

Література

1. Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория: монография / А.Е. Шаститко. - 3-е изд., перераб. и доп. – Москва: Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2002.– 591 с.

2. Федотов О.О. Інституційне проектування інноваційних процесів: проблеми та механізм / О.О. Федотов // Вісник Донецького національного університету. Серія В: Економіка і право. – 2015. - Вип. 1.- 2015. – С. 379-384.